

เมทาดาตาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น Local Culture and Wisdom Metadata

ชัยวัฒน์ น้าชม

สำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิราช e-mail: chaiwat.nar@stou.ac.th

บทคัดย่อ

การพัฒนาเมทาดาตาสำหรับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของคณะทำงานข้อมูลท้องถิ่น ข่ายงานห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาค เพื่อกำหนดรูปแบบและแนวทางการทำรายการสารสนเทศดิจิทัลที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสารสนเทศท้องถิ่น วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย เพื่อประโยชน์ในการจัดเก็บ การเข้าถึง การค้น การเผยแพร่และแลกเปลี่ยนทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผลการดำเนินงานสามารถพัฒนามาตรฐานการลงรายการสารสนเทศดิจิทัลท้องถิ่น 3 มาตรฐานด้วยกัน ได้แก่ เมทาดาตาสำหรับวัฒนธรรมและภูมิปัญญา เมทาดาตาสำหรับลวดลายผ้าไทย และเมทาดาตาสำหรับสมุนไพร ในแต่ละมาตรฐานกล่าวถึงบทนิยาม การประยุกต์ เมทาดาตากับสารสนเทศท้องถิ่น รูปแบบการเข้ารหัส แนวทางการบันทึกข้อมูลเมทาดาตาสารสนเทศท้องถิ่น และภาคผนวกที่กำหนดศัพท์ควบคุมและหมวดหมู่ทางวัฒนธรรม ลวดลายผ้าไทยและสมุนไพรสำหรับใช้เป็นตัวเลือกในการบันทึกข้อมูลเมทาดาตา

คำสำคัญ:

เมทาดาตา, สารสนเทศดิจิทัล, ข้อมูลท้องถิ่น, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, วัฒนธรรมท้องถิ่น

Abstract

The development of metadata for cultural and intellectual by the Local Information Working Group. Committee of Provincial University Library Network to determine the style and approach for digital content list information about local information. Cultural and Thai local wisdom for the purpose of storing, accessing, retrieving, publishing and sharing of Thai local information resources to the standards and more efficient. Performance for the development of the local digital information posted by third parties, including metadata for culture and wisdom. metadata for Thai's patterned fabrics and metadata for herbs. In the standard definition of application metadata with local information. Encrypted form the recording metadata information locally. An appendix defined controlled vocabularies and cultural categories. Thai's patterned fabrics and herbs for select an option to create metadata.

Keyword:

Metadata, Digital Information, Local Data, Local Wisdom, Local Culture

บทนำ

ข้อมูลและองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของไทยนั้นนับเป็นทรัพย์สินอันทรงคุณค่าที่สะท้อนเอกลักษณ์ความเป็นชาติและช่วยพัฒนาโครงสร้างทางปัญญาของประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรือง ข้อมูลมีปรากฏให้เห็นทั้งในลักษณะที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ซึ่งพบว่าการสร้าง สะสม รวบรวม จัดเก็บ ถ่ายทอดและเชื่อมโยงข้อมูลเหล่านี้แต่เดิมเป็นไปอย่างไม่มีระเบียบวิธี ไม่ครบถ้วน กระจัดกระจาย ถูกตัดทอน ดัดแปลงและสูญหายไปจำนวนมาก การบูรณาการและประยุกต์ใช้องค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่ออนุรักษ์และปรับเปลี่ยนข้อมูลวัฒนธรรมและภูมิปัญญาให้อยู่ในรูปแบบข้อมูลดิจิทัล จึงเป็นเครื่องมือในการจัดเก็บ การเข้าถึง การสืบค้นและการเชื่อมต่อข้อมูลอย่างเป็นระบบ สะดวกรวดเร็ว ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น แต่การแปลงข้อมูลวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่มีอยู่ในรูปแบบต่างๆ ทั้งตัวอักษร เสียงพูด ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ให้เป็นรูปแบบของข้อมูลดิจิทัลโดยเนื้อหาไม่ผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับเดิมนั้นนับว่ากระทำไต่ยาก

ปัจจุบันเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ช่วยให้การบริหารจัดการและจัดเก็บฐานข้อมูลขนาดใหญ่ให้มีรูปแบบและคุณสมบัติที่ระบบคอมพิวเตอร์สามารถเข้าใจได้ โดยทำให้ข้อมูลที่ปรากฏในรูปแบบที่หลากหลายเหล่านี้กลายเป็นข้อมูลดิจิทัลที่เป็นกลาง ซึ่งสามารถแลกเปลี่ยนและเชื่อมต่อกันบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ระหว่างระบบปฏิบัติการที่แตกต่างกันได้ง่าย รวดเร็ว และข้ามพรมแดนจำกัดเรื่องปริมาณของข้อมูลที่มีจำนวนมหาศาลได้ วิธีการที่นำมาใช้ปรับเปลี่ยนฐานข้อมูลต้นฉบับจำนวนมากซึ่งปะปนกันอยู่ทั้งแบบมีโครงสร้าง (Structured Information) และแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Information) ให้เป็นข้อมูลดิจิทัลที่เป็นกลางนี้ เรียกว่า การกำกับข้อมูล (Annotation) ขนาดใหญ่อย่างได้ผลและเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปก็คือ การใช้เมทาตาทาซึ่งเป็นชุดของข้อมูลที่ถูกกำหนดขึ้นเป็นพิเศษเพื่อใช้อธิบายข้อมูลหรือสารสนเทศที่ต้องการ อาจเป็นการให้รายละเอียดว่าแต่ละส่วนของข้อมูลที่ต้องการนั้นๆ คืออะไร มีโครงสร้างอะไรบ้าง มีความสัมพันธ์กับข้อมูลอื่นๆ อย่างไร มีแหล่งจัดเก็บที่ไหนและรูปแบบใด ซึ่งการอธิบายของเมทาตาทาไม่เกี่ยวข้องใดๆ กับการวิเคราะห์เนื้อหาและคุณภาพของข้อมูลที่ปรากฏในฐานข้อมูลนั้นๆ

การออกแบบและพัฒนาเมทาตาทาที่ดีและมีมาตรฐานจะช่วยให้การระบุและเข้าถึงความมีตัวตนอยู่จริงของทรัพยากรสารสนเทศนั้นๆ ได้อย่างมีระบบ การใช้เมทาตาทาในงานด้านสารสนเทศที่มีพัฒนาการมายาวนาน ได้แก่ งานจดหมายเหตุ งานด้านบรรณารักษ์ ซึ่งเมทาตาทาอยู่ในรูปของรายการ (Catalog) หรือบัตรรายการซึ่งมีรายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหนังสือเล่มนั้นๆ เช่น ชื่อเรื่อง ผู้แต่ง แหล่งที่มา สำนักพิมพ์ รหัสหรือสัญลักษณ์ที่ชี้ไปยังแหล่งจัดเก็บ เป็นต้น ปัจจุบันการกำหนดรูปแบบและลักษณะของเมทาตาทาที่ค่อนข้างหลากหลายและแตกต่างกันไปตามนโยบายและแนวทางการกำกับข้อมูลเอกสารอิเล็กทรอนิกส์หรือข้อมูลดิจิทัลของแต่ละองค์กร โครงร่างเมทาตามาตรฐานที่ได้รับความนิยม อาทิ Dublin Core, TEI (Text Encoding Initiative), EAD (Encoding Archives description), IMS (IMS Global Learning Consortium), DDI (Data Documentation Initiative Standard)

เพื่อให้การจัดเก็บ การใช้งานและแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาให้สะดวกและทำได้ง่าย จึงได้จัดทำมาตรฐานการลงรายการเพื่อกำหนดแนวทางการทำรายการเพื่อใช้กำกับข้อมูลให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน และสามารถใช้อ้างอิงได้ต่อไป คณะทำงานข้อมูลท้องถิ่น ข่ายงานห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาคจึงจัดทำคู่มือการทำรายการสารสนเทศท้องถิ่นด้านวัฒนธรรมภูมิปัญญานี้ขึ้น โดยการรวบรวมมาตรฐานการทำรายการด้านภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการะงานด้านข้อมูลท้องถิ่นหลายประเภท ได้แก่ เมทาตาทาสำหรับวัฒนธรรมและภูมิปัญญา เมทาตาทาสำหรับลวดลายผ้าไทย เมทาตาทาสำหรับพืชสมุนไพร และเมทาตาทากำกับเนื้อหาในวิถีทัศน์

วัตถุประสงค์

เพื่อกำหนดแนวทางการบันทึกข้อมูลเมตาดาตาสำหรับทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัลท้องถิ่น วัฒนธรรม และภูมิปัญญา เพื่อการจัดเก็บ การใช้งานและแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นตามหลักการที่ถูกต้องและได้มาตรฐาน

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน

1. บทนิยาม การกำหนดบทนิยามเพื่อให้ความหมายของคำที่ใช้ในมาตรฐานการทำรายการเมตาดาตาสารสนเทศท้องถิ่น กำหนดให้เป็น ดังนี้

1.1 เอนทิตี (Entity) หมายถึง สิ่งที่น่าสนใจใดๆ ก็ตามซึ่งสามารถบ่งชี้ได้ว่ามีอยู่จริง สามารถระบุตัวตน และอ้างอิงถึงได้รวมทั้งสามารถนำมาแยกแยะ หรือจำแนกความแตกต่างทางด้านคุณสมบัติได้ และต้องการเก็บรวบรวมไว้ในระบบคอมพิวเตอร์เพื่อวัตถุประสงค์ใดวัตถุประสงค์หนึ่ง เอนทิตีอาจมีคุณสมบัติเด่นชัดเชิงรูปธรรม ได้แก่ ลายขอ ลายกาบบัวยกดอก พืชสมุนไพร เช่น กาวเครือ กานพลู หรืออาจมีคุณสมบัติเชิงนามธรรม ได้แก่ ประเพณี เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีแห่เทียนพรรษา หรืออาจมีคุณสมบัติแบบอื่น หรือรวมกันก็ได้

1.2 อิลิเมนต์ (Element) หมายถึง หน่วยข้อมูลย่อยที่ใช้กำกับคุณสมบัติของเอนทิตี

อิลิเมนต์สามารถแบ่งตามคุณสมบัติของเอนทิตีที่อิลิเมนต์นั้นกำกับอยู่ ได้เป็น

- อิลิเมนต์หลัก (Basic Element) - อิลิเมนต์ขยาย (Extended Element)

และแบ่งตามลำดับความสำคัญ ได้เป็น

- อิลิเมนต์บังคับ (Required Element) - อิลิเมนต์แนะนำ (Recommended Element)

1.3 อิลิเมนต์หลัก (Basic Element) หมายถึง หน่วยข้อมูลย่อยที่ใช้กำกับข้อมูลพื้นฐาน หรือคุณสมบัติทั่วไป หรือคุณสมบัติหลักของเอนทิตี

1.4 อิลิเมนต์ขยาย (Extended Element) หมายถึง หน่วยข้อมูลย่อยที่ใช้กำกับข้อมูลส่วนขยาย หรือข้อมูลส่วนเพิ่ม หรือข้อมูลส่วนย่อยของอิลิเมนต์หลัก

1.5 อิลิเมนต์บังคับ (Required Element) หน่วยข้อมูลย่อยที่ต้องมีไว้กำกับคุณสมบัติของเอนทิตี

1.6 อิลิเมนต์แนะนำ (Recommended Element) หน่วยข้อมูลย่อยที่แนะนำให้มิไว้กำกับคุณสมบัติของเอนทิตี

1.7 เลขกำกับ หมายถึง ตัวเลขที่ใช้บ่งชี้เอนทิตี

1.8 ศัพท์ควบคุม (Controlled Vocabulary) หมายถึง คำศัพท์ที่กำหนดขึ้นสำหรับใช้เป็นตัวเลือกในการบันทึกข้อมูลเมตาดาตา การกำหนดคำศัพท์ควบคุมเพื่อให้สามารถเข้าถึงเนื้อหาและสืบค้นข้อมูลได้รวดเร็วและตรงตามความต้องการ โดยชุดของศัพท์ควบคุมจะอยู่ในรูปแบบของรายการคำหรือตรรกะ เพื่อบังคับให้เลือกเฉพาะคำศัพท์ที่กำหนดให้เท่านั้น ข้อดีของการใช้ศัพท์ควบคุมคือช่วยลดความหลากหลายของการใช้คำหรือภาษาที่ผู้ค้นหาข้อมูลกำหนดขึ้นเอง ซึ่งทำให้แสดงผลของการค้นคืนมากเกินไปจนความจำเป็นและสิ่งที่ค้นได้อาจไม่ตรงกับความต้องการ

2. การประยุกต์เมตาดาตากับสารสนเทศท้องถิ่น

การกำหนดแนวทางการบันทึกข้อมูลเมตาดาตาสำหรับทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัลเพื่อให้ผู้ปฏิบัติสามารถลงรายการเมตาดาตาตามหลักปฏิบัติได้อย่างเป็นมาตรฐาน เพื่อประโยชน์ในการจัดเก็บ เข้าถึง เผยแพร่ และแลกเปลี่ยนทรัพยากรที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยอย่างมีประสิทธิภาพทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับสากล โดยกำหนดใช้ DCMES (Dublin Core Metadata Element Set) เป็นเค้าร่างหลัก เนื่องจากหน่วยข้อมูลส่วนใหญ่มีความครอบคลุม

รายละเอียดข้อมูลที่ต้องการพรรณนา ประกอบด้วยหน่วยข้อมูลจำนวนทั้งสิ้น 30 หน่วย โดยมีหน่วยข้อมูลจำนวน 11 หน่วย ที่กำหนดเป็นหน่วยข้อมูลบังคับ (จำเป็นต้องมี) ได้แก่

- | | |
|--|-----------------------------------|
| 1. ตัวบ่งชี้สารสนเทศท้องถิ่นในรูปแบบ URI (URI) | 2. ชื่อเรื่อง (Title) |
| 3. ผู้แต่ง/ผู้สร้างผลงาน (Author/Creator) | 4. หน่วยงานที่เผยแพร่ (Publisher) |
| 5. ชนิดของสื่อ (Media type) | 6. ประเภททรัพยากร (Genre) |
| 7. ภาษา (Language) | 8. วันที่เผยแพร่ (Issued date) |
| 9. หัวเรื่อง Subject headings) | 10. เอกสารสิทธิ์ (License) |
| 11. ผู้ครอบครองสิทธิ์ (Rights holder) | |

3. รูปแบบการเข้ารหัส (Encoding Schemes)

3.1 Vocabulary Encoding Schemes เป็นการลงรายการเกี่ยวกับ MARC Relators ชนิดของสารสนเทศท้องถิ่น รูปแบบแฟ้มข้อมูล และหัวเรื่องของห้องสมุดรัฐสภาอเมริกัน

3.2 Syntax Encoding Schemes รูปแบบตัวบ่งชี้สารสนเทศสากล มาตรฐานในการแสดงวันที่และเวลา และสัญลักษณ์แทนชื่อของภาษาตามมาตรฐาน ISO 639-2

3.3 Controlled List ลงรายการประเภทของทรัพยากรสารสนเทศท้องถิ่น และเอกสารสิทธิ์

4. แนวทางการบันทึกข้อมูลเมทาตา

4.1 ดำเนินการบันทึกข้อมูลของสารสนเทศท้องถิ่นอย่างละเอียดที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยคำนึงถึงรายละเอียดที่ต้องการจัดเก็บและประโยชน์ของผู้ค้นข้อมูลเป็นสำคัญ

4.2 การบันทึกข้อมูลที่มีการกำหนดรูปแบบหรือเครื่องหมายวรรคตอน ให้ดำเนินการบันทึกข้อมูลตามรูปแบบที่กำหนดอย่างเคร่งครัด หากมิได้กำหนดไว้ให้อ้างอิงตามหลัก AACR2 หรือ RDA แล้วแต่ทางสถาบันเลือก

4.3 พยายามหลีกเลี่ยงการใช้ตัวย่อ ซึ่งอาจจะทำให้ความหมายของเนื้อหาไม่ชัดเจน แต่หากตัวย่อนั้นเป็นที่รู้จักและใช้งานอย่างแพร่หลาย ให้ใส่ตัวย่อไว้ในเครื่องหมายวงเล็บหลังคำเต็มเพิ่มเติมได้

4.4 ดำเนินการบันทึกข้อมูลตามแนวทางการบันทึกข้อมูลในคู่มือที่พัฒนาขึ้น เพื่อให้ข้อมูลที่บันทึกมีรูปแบบเดียวกันและสะดวกต่อการปรับแก้ในภายหลัง

ผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การกำกับหน่วยข้อมูลย่อย (Element) ของมาตรฐานเมทาตาสำหรับวัฒนธรรมและภูมิปัญญา มีการแบ่งระดับของหน่วยข้อมูลย่อยออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ หน่วยข้อมูลย่อยที่ใช้กำกับข้อมูลพื้นฐานหรือคุณสมบัติทั่วไป หรือคุณสมบัติหลัก กับหน่วยข้อมูลย่อยที่ใช้กำกับข้อมูลส่วนขยายหรือข้อมูลส่วนเพิ่ม โดยในหน่วยข้อมูลย่อยที่ใช้กำกับข้อมูลพื้นฐานจะถูกกำหนดไว้เพื่อให้สามารถใช้กำกับข้อมูลได้ครอบคลุมข้อมูลหลักหรือข้อมูลพื้นฐาน และการกำหนดหน่วยข้อมูลย่อยที่ใช้กำกับข้อมูลส่วนขยาย เพื่อขยายวิธีการกำกับเนื้อหาให้มีรายละเอียดที่ขยายเพิ่มเติม กว้างขวาง หรือเฉพาะเจาะจงขึ้น ทั้งนี้การกำหนดหน่วยข้อมูลย่อยแต่ละประเภทมีความแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับรายละเอียดของข้อมูลที่ต้องการกำกับ

การลงรายการเมทาตาสำหรับวัฒนธรรมและภูมิปัญญานี้ กำหนดหน่วยข้อมูลย่อย 12 หน่วยข้อมูล พร้อมตัวอย่างของหน่วยข้อมูลย่อยที่ใช้กำกับข้อมูลส่วนขยาย โดยมีโครงสร้างการกำกับหน่วยข้อมูล ดังนี้

ชื่อผลงาน (Title)	
หน่วยข้อมูล :	dcterms: title
ป้ายชื่อ :	ชื่อผลงาน (Title)
คำจำกัดความ :	ชื่อผลงาน / ชื่อเรื่อง / ชื่อข้อมูล ชื่อที่ใช้เรียกเอนทิตี
การบังคับใช้ :	Mandatory: จำเป็นต้องมี
การใช้ซ้ำ :	Repeatable: สามารถใส่ข้อมูลได้มากกว่าหนึ่งค่า
รูปแบบข้อมูล :	ข้อความ (Text)
แนวทางป้อนข้อมูล :	ข้อความภาษาไทย
หมายเหตุ :	ในกรณีที่ยังไม่มีชื่อภาษาไทย เช่น ภาษาชนเผ่า ให้ใส่คำทับศัพท์ไทยกำกับไว้คู่กัน (ดูรายละเอียดเพิ่มเติม เชื้อชาติ ชนเผ่า ชาติพันธุ์ ที่พบในประเทศไทย)

รหัสผลงาน (Identifier)	
หน่วยข้อมูล :	dcterms: identifier
ป้ายชื่อ :	รหัสผลงาน (Identifier)
คำจำกัดความ :	รหัสที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้แทนข้อมูลวัฒนธรรมและภูมิปัญญา เพื่อลดความซ้ำซ้อนของข้อมูลเดียวกัน
การบังคับใช้ :	Mandatory: จำเป็นต้องมี
การใช้ซ้ำ :	Repeatable: สามารถใส่ข้อมูลได้มากกว่าหนึ่งค่า
รูปแบบข้อมูล :	ชุดของตัวเลข และ/หรือตัวอักษร
แนวทางป้อนข้อมูล :	เป็นข้อมูลชุดของตัวเลข และ/หรือตัวอักษร สำหรับใช้ชี้บ่งข้อมูลวัฒนธรรมและภูมิปัญญา
หมายเหตุ :	ข้อมูลวัฒนธรรมและภูมิปัญญาจำเป็นต้องมีรหัสประจำตัวข้อมูลวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการระบุตัวตนของทรัพยากรและเพื่อประโยชน์ในการอ้างอิง

ผู้สร้างสรรค์ผลงาน (Creator)	
หน่วยข้อมูล :	dcterms: creator
ป้ายชื่อ :	ผู้สร้างสรรค์ผลงาน (Creator)
คำจำกัดความ :	ชื่อผู้เรียบเรียง ชื่อผู้ค้นพบ ชื่อผู้สร้างสรรค์ผลงาน
การบังคับใช้ :	Mandatory: จำเป็นต้องมี / Optional: สามารถใส่ข้อมูลเพิ่มเติมได้
การใช้ซ้ำ :	Repeatable : สามารถใส่ข้อมูลได้มากกว่าหนึ่งค่า
รูปแบบข้อมูล :	ข้อความ (Text)
แนวทางป้อนข้อมูล :	ข้อความภาษาไทย ที่ระบุ ชื่อ-นามสกุล หรือชื่อเล่น นามแฝง ชื่อนิติบุคคล กลุ่มบุคคล ในฐานะผู้สร้างสรรค์ผลงานทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา
หมายเหตุ :	อาจใช้ร่วมกับข้อมูลในรูปแบบอื่นๆ ได้ เช่น รูปภาพ และอาจมีได้มากกว่าหนึ่งรูปแบบ

คำอธิบาย (Description)	
หน่วยข้อมูล :	dcterms: description
ป้ายชื่อ :	คำอธิบาย (Description)
คำจำกัดความ :	รายละเอียดที่อธิบายหรือบ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของผลงาน เช่น รูปแบบ ที่มา แหล่งกำเนิด วิธีการสร้างสรรค์ ประวัติความเป็นมา เป็นต้น
การบังคับใช้ :	Mandatory: จำเป็นต้องมี / Optional: สามารถใส่ข้อมูลเพิ่มเติมได้
การใช้ซ้ำ :	Repeatable: สามารถใส่ข้อมูลได้มากกว่าหนึ่งค่า
รูปแบบข้อมูล :	ข้อความ (Text)
แนวทางป้อนข้อมูล :	ข้อความภาษาไทย
หมายเหตุ :	ควรอธิบายเป็นภาษาไทยที่เป็นทางการ กระชับ เข้าใจง่าย

ภาษา (Language)	
หน่วยข้อมูล :	dcterms: language
ป้ายชื่อ :	ภาษา (Language)
คำจำกัดความ :	ภาษาที่ปรากฏ หรือภาษาที่เกี่ยวข้องกับเอนทิตี
การบังคับใช้ :	Optional: สามารถใส่ข้อมูลเพิ่มเติมได้
การใช้ซ้ำ :	Repeatable: สามารถใส่ข้อมูลได้มากกว่าหนึ่งค่า
รูปแบบข้อมูล :	ข้อความ (Text)
แนวทางป้อนข้อมูล :	ข้อความหรือรหัสภาษาไทยหรือภาษาอื่นๆ ที่ใช้ระบุชื่อภาษา หรือภาษาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง
หมายเหตุ :	ภาษาที่เกี่ยวข้องอาจมีได้มากกว่าหนึ่งภาษา เช่น ภาพยนตร์เรื่องหนึ่งอาจมีการพากย์เสียง 6 ภาษา

ชาติพันธุ์ (Ethics)	
หน่วยข้อมูล :	dcterms: ethics
ป้ายชื่อ :	ชาติพันธุ์ (Ethics)
คำจำกัดความ :	ข้อความที่ระบุชื่อชาติพันธุ์ หรือชื่อแหล่งกำเนิดของเอนทิตีหรือผู้สร้างสรรค์เอนทิตี
การบังคับใช้ :	Optional: สามารถใส่ข้อมูลเพิ่มเติมได้
การใช้ซ้ำ :	Repeatable: สามารถใส่ข้อมูลได้มากกว่าหนึ่งค่า
รูปแบบข้อมูล :	ข้อความ (Text)
แนวทางป้อนข้อมูล :	ตัวอักษรแสดงชื่อชาติพันธุ์ หรือชนเผ่า
หมายเหตุ :	

วันเวลา (Date Time)	
หน่วยข้อมูล :	dcterms: datetime
ป้ายชื่อ :	วันเวลา (Date Time)
คำจำกัดความ :	วัน เดือน ปี และเวลา ที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ และ/หรือข้อมูลทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา เช่น วันเวลา หรือช่วงเวลาที่เป็นต้น
การบังคับใช้ :	Optional: สามารถใส่ข้อมูลเพิ่มเติมได้
การใช้ซ้ำ :	Repeatable: สามารถใส่ข้อมูลได้มากกว่าหนึ่งค่า
รูปแบบข้อมูล :	ข้อความ (Text)
แนวทางป้อนข้อมูล :	ตัวเลข ประกอบด้วย ปี พ.ศ. เดือน วันที่ เวลา เช่น 2556.11.25.10ช20 หรือตัวอักษร ระบุยุคสมัย เช่น สมัยทวารวดี หรือ ตัวเลข และ/หรือตัวอักษร ระบุช่วงเวลา เช่น ระหว่างปี 2550-2556 เป็นต้น
หมายเหตุ :	วันเวลาที่เกี่ยวข้อง อาจมีได้มากกว่าหนึ่งช่วงเวลา

สื่อประกอบเพิ่มเติม (Media)	
หน่วยข้อมูล :	dcterms: media
ป้ายชื่อ :	สื่อประกอบเพิ่มเติม (Media)
คำจำกัดความ :	ไฟล์สื่อผสมที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล
การบังคับใช้ :	Optional: สามารถใส่ข้อมูลเพิ่มเติมได้
การใช้ซ้ำ :	Repeatable: สามารถใส่ข้อมูลได้มากกว่าหนึ่งค่า
รูปแบบข้อมูล :	ข้อความ (Text)
แนวทางป้อนข้อมูล :	ศัพท์ควบคุม และ/หรือ URI ของวัตถุต้นฉบับ
หมายเหตุ :	สื่อประกอบเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้อง อาจมีได้มากกว่าหนึ่งสื่อ

คำสำคัญ (Keywords)	
หน่วยข้อมูล :	dcterms: keywords
ป้ายชื่อ :	คำสำคัญ (Keywords)
คำจำกัดความ :	คำสำคัญที่ระบุลักษณะเด่นเพื่อช่วยในการสืบค้นข้อมูล
การบังคับใช้ :	Optional: สามารถใส่ข้อมูลเพิ่มเติมได้
การใช้ซ้ำ :	Repeatable: สามารถใส่ข้อมูลได้มากกว่าหนึ่งค่า
รูปแบบข้อมูล :	ข้อความ
แนวทางป้อนข้อมูล :	ข้อความภาษาไทย
หมายเหตุ :	คำสำคัญที่เกี่ยวข้อง อาจมีได้มากกว่าหนึ่งเพื่อใช้ในการสืบค้นข้อมูล

เจ้าของลิขสิทธิ์ (Rights)	
หน่วยข้อมูล :	dcterms: rights
ป้ายชื่อ :	เจ้าของลิขสิทธิ์ (Rights)
คำจำกัดความ :	ชื่อเจ้าของสิทธิ์ ข้อมูลหรือผลงาน ซึ่งอาจเป็นบุคคล หรือนิติบุคคล
การบังคับใช้ :	Optional: สามารถใส่ข้อมูลเพิ่มเติมได้
การใช้ซ้ำ :	Repeatable: สามารถใส่ข้อมูลได้มากกว่าหนึ่งค่า
รูปแบบข้อมูล :	ข้อความ (Text)
แนวทางป้อนข้อมูล :	ข้อความภาษาไทย ที่ระบุ ชื่อ – นามสกุลของบุคคล หรือหน่วยงาน * ให้ระบุชื่อบุคคลหรือชื่อหน่วยงานซึ่งเป็นผู้ผลิตและเป็นเจ้าของสิทธิ์หรือลิขสิทธิ์ของ สารสนเทศท้องถิ่นให้ถูกต้อง * กรณีที่มีผู้เป็นเจ้าของหรือครองครองสิทธิ์มากกว่าหนึ่งคนหรือหนึ่งหน่วยงานให้ใส่ชื่อ ทั้งหมด
หมายเหตุ :	-

แหล่งที่อยู่ (Location)	
หน่วยข้อมูล :	dcterms: locatin
ป้ายชื่อ :	แหล่งที่อยู่ (Location)
คำจำกัดความ :	สถานที่ตั้ง ที่จัดเก็บ ที่ผลิต ที่จำหน่าย
การบังคับใช้ :	Optional: สามารถใส่ข้อมูลเพิ่มเติมได้
การใช้ซ้ำ :	Repeatable: สามารถใส่ข้อมูลได้มากกว่าหนึ่งค่า
รูปแบบข้อมูล :	ข้อความ (Text)
แนวทางป้อนข้อมูล :	ข้อความที่ระบุข้อมูลตำแหน่ง อาทิ เลขที่ หมู่ที่ ถนน ตำบล/แขวง อำเภอ/เขต จังหวัด รหัสไปรษณีย์ เบอร์โทรศัพท์ หรือพิกัดทางภูมิศาสตร์
หมายเหตุ :	การกำกับข้อมูลที่อยู่ของชิ้นงานนี้ เพื่อใช้เผยแพร่สินค้า หรือแหล่งวัฒนธรรม ฯลฯ เช่น ลายผ้าโบราณ: 1) มีภาพเขียนอยู่ที่วัดภูมินทร์ 2) เก็บรักษาอยู่ที่พิพิธภัณฑ์ผ้าเชียงใหม่ 3) ผลิตและจำหน่ายที่ ชมรมทอผ้าไทย บ้านโนนสว่าง

หมวดหมู่ทางข้อมูล วัฒนธรรมและภูมิปัญญา (Categories)	
หน่วยข้อมูล :	dcterms: categories
ป้ายชื่อ :	หมวดหมู่ทางข้อมูล วัฒนธรรมและภูมิปัญญา (Categories)
คำจำกัดความ :	ตัวเลขบ่งชี้หมวดหมู่หลัก และหมวดหมู่ย่อยของข้อมูลวัฒนธรรมและภูมิปัญญา
การบังคับใช้ :	Optional: สามารถใส่ข้อมูลเพิ่มเติมได้
การใช้ซ้ำ :	Repeatable: สามารถใส่ข้อมูลได้มากกว่าหนึ่งค่า
รูปแบบข้อมูล :	ตัวเลขและตัวอักษร
แนวทางป้อนข้อมูล :	ตัวเลขหมวดหมู่หลัก และหมวดหมู่ย่อย ตัวอย่าง เช่น 0105 หมวดหมู่หลัก (01 บุคคล/องค์กรทางวัฒนธรรม) และหมวดหมู่ย่อย (05 สมาคม/มูลนิธิ/ชมรมทอผ้า) และ 0207 หมวดหมู่หลัก (02 สิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรม) และหมวดหมู่ย่อย (07 เครื่องแต่งกาย) ตามหมวดหมู่ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา
หมายเหตุ :	หมวดหมู่ทางวัฒนธรรมฯ ที่เกี่ยวข้อง อาจมีได้มากกว่าหนึ่งหมวดหมู่

อิลิเมนต์ขยาย

หน่วยข้อมูลย่อยที่ใช้กำกับข้อมูลส่วนขยายจะใช้ในกรณีที่หน่วยข้อมูลที่ใช้กำกับข้อมูลพื้นฐานหรือข้อมูลส่วนขยายของอิลิเมนต์หลัก เมื่อต้องการแบ่งอิลิเมนต์หลักให้เล็กลงเป็นข้อมูลย่อยหลายๆ ส่วน เพื่อให้สามารถบ่งชี้คุณสมบัติหรืออัตลักษณ์ของหน่วยข้อมูลที่ใช้กำกับข้อมูลพื้นฐานได้ชัดเจนและมีรายละเอียดมากขึ้น ทั้งนี้ อนุญาตให้สามารถเพิ่มอิลิเมนต์ขยายที่นอกเหนือจากที่กำหนดได้

ชื่อภาษาไทย (Thai-Name)	
หน่วยข้อมูล :	dcterms: thaiName
ป้ายชื่อ :	ชื่อภาษาไทย (Thai-Name)
คำจำกัดความ :	ชื่อราชการ หรือชื่อที่ใช้เรียกอย่างเป็นทางการ
การบังคับใช้ :	Optional: สามารถใส่ข้อมูลเพิ่มเติมได้
การใช้ซ้ำ :	Repeatable: สามารถใส่ข้อมูลได้มากกว่าหนึ่งค่า
รูปแบบข้อมูล :	ข้อความ (Text)
แนวทางป้อนข้อมูล :	ข้อความภาษาไทย
หมายเหตุ :	* เป็นอิลิเมนต์ขยายของอิลิเมนต์ title
ชื่อภาษาอังกฤษ (Eng-Name)	
หน่วยข้อมูล :	dcterms: engName
ป้ายชื่อ :	ชื่อภาษาอังกฤษ (Eng-Name)
คำจำกัดความ :	ชื่อที่ใช้เป็นภาษาอังกฤษ
การบังคับใช้ :	Optional: สามารถใส่ข้อมูลเพิ่มเติมได้
การใช้ซ้ำ :	Repeatable: สามารถใส่ข้อมูลได้มากกว่าหนึ่งค่า
รูปแบบข้อมูล :	ข้อความ (Text)
แนวทางป้อนข้อมูล :	ข้อความภาษาอังกฤษ
หมายเหตุ :	* เป็นอิลิเมนต์ขยายของอิลิเมนต์ title

ชื่อท้องถิ่น (Local-Name)	
หน่วยข้อมูล :	dcterms: localName
ป้ายชื่อ :	ชื่อท้องถิ่น (Local-Name)
คำจำกัดความ :	ชื่อท้องถิ่น ควบคู่กับข้อความแสดงถึงชื่อเรียกในท้องถิ่น กรณีที่ท้องถิ่นเดียวกัน มีหลายชื่อให้แยกการกำกับ
การบังคับใช้ :	Optional: สามารถใส่ข้อมูลเพิ่มเติมได้
การใช้ซ้ำ :	Repeatable: สามารถใส่ข้อมูลได้มากกว่าหนึ่งค่า
รูปแบบข้อมูล :	ข้อความ (Text)
แนวทางป้อนข้อมูล :	ข้อความภาษาอังกฤษ
หมายเหตุ :	* เป็นอิลิเมนต์ขยายของอิลิเมนต์ title

ในการกำกับอิลิเมนต์ที่เกี่ยวข้องเพื่ออ้างอิงหมวดหมู่ทางวัฒนธรรม ตามที่กระทรวงวัฒนธรรมได้มีการจัดหมวดหมู่ไว้ในเว็บไซต์ของศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม (<http://www.m-culture.in.th>) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

หมวดหมู่หลัก 01 บุคคล/องค์กรทางวัฒนธรรม หมวดหมู่ย่อย 0101 ศิลปิน 0102 ประชาชนชาวบ้าน 0103 บุคคลสำคัญทางศาสนา 0104 นักเขียน/นักประพันธ์ 0105 สมาคม/มูลนิธิ/ชมรม 0106 เครือข่ายทางวัฒนธรรม	หมวดหมู่หลัก 02 สิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรม หมวดหมู่ย่อย 0201 โบราณวัตถุ 0202 ศิลปวัตถุ 0203 ทัศนศิลป์ 0204 เอกสารหนังสือ 0205 สื่อโสตทัศน์ 0206 เครื่องมือเครื่องใช้ 0207 เครื่องแต่งกาย
หมวดหมู่หลัก 03 วิถีชีวิต หมวดหมู่ย่อย 0301 ชาติพันธุ์ 0302 ศาสนาและความเชื่อ 0303 ประเพณีและพิธีกรรม 0304 ภาษาและวรรณกรรม 0305 ภูมิปัญญาท้องถิ่น 0306 ศิลปการแสดงและดนตรี	หมวดหมู่หลัก 04 สถานที่ทางวัฒนธรรม หมวดหมู่ย่อย 0401 แหล่งโบราณคดี 0402 อุทยานประวัติศาสตร์ 0403 โบราณสถาน 0404 สถาปัตยกรรมสำคัญ 0405 ศาสนสถาน 0406 พิพิธภัณฑ์ 0407 หอสมุด/ห้องสมุด 0408 หอจดหมายเหตุ 0409 อนุสาวรีย์/อนุสรณ์สถาน 0410 สถานที่จัดแสดงทางวัฒนธรรม 0411 แหล่งท่องเที่ยว

ตัวอย่าง รูปแบบการลงรายการเมทาตาสำหรับวัฒนธรรมและภูมิปัญญา

ชื่อผลงาน (ภาษาไทย)	<Free-text>
ชื่อท้องถิ่น	<Free-text>
รหัสผลงาน	<Free-text>
ชื่อผู้สร้างสรรค์ผลงาน	<Free-text>
หมวดหมู่ทางวัฒนธรรม	<เลือกจากหมวดหมู่ทางวัฒนธรรมที่กำหนด>
คำบรรยาย/เนื้อหา	<Free-text>
ภาษา (อื่นที่พบ)	<รูปแบบการลงรายการ: เลือกจากหมวดหมู่ทางภาษา>
ชาติพันธุ์ (ที่อ้างอิง)	<รูปแบบการลงรายการ: เลือกจากหมวดหมู่ชาติพันธุ์ที่มี>
วัน เวลา ที่มีการบันทึกข้อมูล	<เลือกจากปฏิทิน> หรือ <Free-text> (ในกรณีที่ไม่สามารถระบุ ว/ด/ป ที่ได้ชัดเจน เช่น ระบุเป็นยุคสมัย เป็นต้น
สื่อประกอบ	<เลือกจากประเภทของสื่อ เช่น ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง>
คำสำคัญ	<Free-text>
ชื่อเจ้าของลิขสิทธิ์	<Free-text>
แหล่งที่อยู่	< Free-text และ เลือกจากหมวดหมู่สถานที่ตั้ง>



ภาพที่ 1 คู่มือการลงรายการเมทาตาทางสารสนเทศท้องถิ่น
เมทาตาสำหรับวัฒนธรรมและภูมิปัญญา และ
เมทาตาลวดลายผ้าไทย พัฒนาโดย คณะทำงานข้อมูลท้องถิ่น
ข่ายงานห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาค

การนำไปใช้ประโยชน์

การลงรายการเมทาตาทางสารสนเทศท้องถิ่น จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานพัฒนาสารสนเทศดิจิทัลด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ลวดลายผ้าไทย สมุนไพรไทย และภูมิปัญญาไทยด้านอื่นๆ ต่อไปในอนาคต ทั้งของคณะทำงานข้อมูลท้องถิ่น ข่ายงานห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาค และงานสารสนเทศท้องถิ่นของแต่ละสถาบันบริการสารสนเทศ พิพิธภัณฑ์และศูนย์ศิลปวัฒนธรรม และศูนย์ข้อมูลท้องถิ่นทุกแห่งทั่วประเทศ

รายการอ้างอิง

- สุภาพร ดุษฎีพัฒน์พันธุ์. (2538) *การทำบัตรรายการหนังสือตามหลักเกณฑ์ AACR 2*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. Dublin Core Metadata Initiative. (2016). *DCMI Metadata Terms*.
Retrieved November 9, 2016, from <http://dublincore.org/>